

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. decembra 1895.

Politiški oddelek.

Dve nemški stranki.

Dve nemški stranki imamo v Avstriji, ki se domišljata, da sta poklicani preobraziti našo državo in menita, da je njiju bodočnost. Tudi pri nas so nekateri, ki želé, da se Slovenci pridružijo jedneji teh strank.

Prva teh strank so krščanski socialisti. S to stranko smo mi tudi precej časa simpatizovali, ker ima zlasti v gospodarskem oziru več pametnih idej. Tudi v narodnem oziru se je sprva kazala še nekoliko pravično, vsaj njeni listi so zagovarjali slovenske težnje na Primorskem nasproti Italijanom. Zadnji čas je pa ta stranka se jela kazati Slovanom tako nasprotno, kakor še nemškoliberalna stranka nikdar ni bila. Postavlja se popolnoma na tisto nemškonarodno stališče, po katerem so le Nemci poklicani vladati Avstrijo.

Že v vprašanju celjske gimnazije se je popolnoma postavila na nam Slovincem nasprotno stališče. Ni dosti, da je glasovala pri podrobni budgetni razpravi proti dotični točki, temveč njeni zastopniki porabili so ves svoj vpliv, da bi se zaradi tega ves budget odklonil v tretjem branju.

Grozno so napadali levičarje, ki svojega nasprotovanja tej slovenski pravični zahtevi niso tirali do skrajnosti. Tedaj je že očitno postalo, da krščanski socialisti iz vsega srca sovražijo vse, kar je slovanskega.

Na Dunaji biva kacic 200.000 Čehov in ti dunajski Čehi nimajo nobeno mestne ljudske šole. Vse njih prošnje, da bi vsaj mesto nekoliko podpiralo zasebno šolo „Društva Komenskega na Dunaji“ ostale so dosedaj bob v steno. Tej češki želji nasprotujejo najhuje krščanski socialisti.

Ob zadnjih volitvah se je bila razširila po Dunaji govorica, da so liberalci obljubili Čehom, da mesto dovoli znaten donesek za to šolo, ako zmaga liberalna stranka. To vse so se pa bili izmislili protisemitski krogi, da so potem imeli kak predmet za agitacijo. Ni

lahko mogoče povedati, kako se je po krščanskosocijalnih listih zabavljalo proti temu in to proglašalo za izdajstvo nemškega Dunaja. Videlo se je očitno, da je v teh ljudeh zamrl vsak čut za pravico, in da je vse njih naglašanje pravičnosti le pesek v oči.

Značajnost te stranke pa najbolje to dokazuje, da so vzlic tacemu sovraštvu do Čehov vendar moledovali okrog mladočeške stranke, da bi vplivala na dunajske Čehé, naj volijo krščanske socialiste. Seveda slovanska pomoč je tudi dr. Luegerju ljuba, samo o pravičnosti proti Slovanom neče ničesa slišati.

Ko je bil dr. Lueger voljen za župana, je bil zopet njegov prvi korak, da je žalil nenemške narodnosti v Avstriji. Posebno je v svojem govoru naglašal, da bodo odslej na Dunaji mogli biti učitelji le možje nemškega rodu. Za dr. Luegerja torej ne velja ustava, ki določa, da morajo biti službe vsem jednako pristopne. Tako odločno na strankarsko stališče se dosedaj ob taki slovesni priliki ni postavil noben nemški liberalec, kakor se je dr. Lueger. Čudimo se torej ne, da je grof Badeni jel dvomiti, da bi bil ta pravi mož za mesto, kjer je treba jednake pravičnosti za vse. Dr. Lueger je pri tej priliki ostentativno naglašal, da je Dunaj nemško mesto in da so Dunaj le Nemci branili proti tujim sovražnikom.

Vidi se, da dr. Lueger ne pozna dosti zgodovine. Drugače bi pač vedel, da so rešili Dunaj pred Turki Poljaki, to je predniki tistih Poljakov, čez katere sedaj krščanskosocijalni listi tako radi zabavljajo. Po prebivalstvu pa Dunaj tudi ni čisto nemšk, ker na Dunaju v primeri biva več nenemških narodnostij, kakor n. pr. v Ljubljani Nemcev, katero tako radi Nemci proglašajo za dvojezično in kjer so se za Nemce morale osnovati posebne šole. Pomisliti je pa tudi, da je Dunaj glavno mesto mnogojezične države, in se je povspel s pomočjo vseh avstrijskih narodov, da že torej zaradi tega ne gre, da bi dunajski župan se tako postavljaj na nemško stališče.

Grof Badeni se nekaj približuje Mladočehom in razširja se govorica, da hoče dovoliti Čehom češki notranji uradni jezik. To zopet ne ugaja krščanskim socialistom,

ker bi potem ne mogel na Češkem uradnik postati, kdor češčine ne zna. Ta stranka misli, da morajo Nemcem povsod biti službe odprte, naj že imajo potrebne sposobnosti ali ne, v nemških krajih naj se pa Slovani od javnih služeb kar izključijo. S tem se Nemcem še ne dela nobena krivica, če se od njih zahteva znanje češčine, ako hočejo službovati na Češkem. Krščanskosocialni listi pa že zaradi tega hujskajo češke Nemce, ki so zadnji čas nekoliko spravljujejši postali, tako, da se je jelo govoriti že o spravi mej Nemci in Čehi, katero mora želeti vsak avstrijski patrijot. Seveda se more ta sprava doseči le na podlagi popolne narodne enakopravnosti.

Pri takem postopanju krščanskih socialistov je na ravno, da so Mladočehi morali ž njimi potrgati vsako vez. Podpirali so jih zlasti proti koalicijski vladi. Te dni je v državnem zboru dr. Lueger napal Mladočehe, da se jih jeden del preveč približuje vladi. Namen je bil očividno, hotel je mej njimi napraviti razkol, odcepiti skrajnejše elemente od stranke. To mu je popolnoma izpodletelo. Mladočeški poslanci so takoj imeli posvetovanje in baš jeden odločnejših članov mladočeške stranke dr. Kaizl je povedal dr. Luegerju, kar mu gre. Rekel je, da se Mladočehi od njega ne bodo dali voditi. Tako so krščanski socialisti s svojo nestrpnostjo in svojo domišljavostjo še Mladočehe od sebe odbacnili.

Sploh je pa stranka zgubila zdravo razsodnost, od kar je vlada odrekla potrjenje dr. Luegerju. Posebno dr. Lueger kar besen bije na vse strani, a s tem le dokazuje, da je Badeni ga le predobro poznal, ko ga cesarju ni predložil v potrjenje.

Druga stranka se imenuje katoliška ljudska stranka in se je sestavila največ iz nezadovoljnih elementov, ki so ostavili grof Hohenwartov klub. Iz Hohenwartovega kluba jih je najbolj to gnalo, ker v tem klubu niso mogli tako očitno kazati svoje nemške barve. V svojem programu naglaša nemštvo, prav kakor to delajo nemški nacionalci. Po marsičem se da soditi, da se prej ali slej zbližajo krščanski socialisti, katoliška ljudska stranka in pa nemški nacionalci, ker mej njimi se kaže veliko sorodstvo idej. Glavno njih vodilo je nasprotstvo do Slovanov. S takimi strankami seveda slovenski poslanci ne morejo hoditi na Dunaju.

Gospod Luka Svetec se je nekdanj izrekel, da narodno idejo suče sedanjo evropsko politiko. Te besede so mu nekateri jako zamerili, a sedaj se pa kaže, da je mož v resnici imel jako bister pogled. Zato sta najboljši dokaz katoliški stranki, o katerih smo govorili. Nemška narodnost v Avstriji ni v nevarnosti in zatorej bi bili mislili, da bode pač vsaj mej Nemci mogoča stranka, ki se ne bode opirala pred vsem na narodno načelo. Dejanja so pa pokazala, da to ne gre. Obe stranki sta zavzeli jako rezko nemško narodno barvo, in se je tako pokazala moč narodnosti. To je dejstvo, s katerim bode tudi nam Slovincem računati. Nikdar ne smemo mi za trenotje pustiti svojega narodnega stališča.

Badenijeva izjava.

Ob velikem in splošnem zanimanju je v torek pri budgetni razpravi vstal ministerski predsednik grof Badeni. Rekel je, da sicer nima povoda poseči v debato, da pa to stori, ker hoče s tem pokazati, da priznava pomen parlamenta. Če more zbornica zdaj že se baviti s proračunom, gre zasluga za to proračunskemu odseku.

Od kar je umrl grof Taaffe, imam prvič priliko govoriti v zbornici o meritorni stvari. Kdor je bil tako srečen kakor jaz in nekateri mojih tovarišev, da je služil pod Taaffejom, in govori zdaj z mesta, na katerem je on skoro petnajst let stal, ta ima dolžnost spomniti se zaslug, katere si je pridobil pokojnik, jeden najboljših mož Avstrije, in izjaviti, da ga ni, ki bi se mogel primerjati grofu Taaffeju glede brezmejnega udanosti cesarju in državi. Govornik apelira na uradnike, naj se vedno ravnajo po tem vzvišenem vzgledu.

Vlada nikomur ne odreka pravice potegovati se za gospodarske interese totranske državne polovice in njih odločno varovanje bode nje prva naloga pri obnovljenju pogodbe z Ogersko. Principijelno nasprotnega in sovražnega stališča pa glede te eminentne državne potrebe ne more zavzeti. Skrajna krila pri nas in na Ogerskem so jedina v nameri, omajati zakonito državno zvezo, in temu se mora vlada odločno upreti.

Kar se dostaje pogajanj mej vlado in Mladočehi je treba pripomniti, da se more govoriti o pogajanjih le, če je zato dana podlaga, takih pogajanj pa ni bilo. Če občujejo člani vlade s poslanci tistih strank, ki jej niso naravnost sovražne, storili so le svojo dolžnost in ravnali v zmislu vladne programatične izjave. Vlada želi ustvariti na Češkem prijazne razmere in pričakuje, da jej bodo zastopniki češkega naroda šli na roko.

Sicer pa so Mladočehi povedali, da bodo glasovali zoper proračun, kar je dokaz, da tista domnevana pogajanja še niso posebno daleč prišla. Če pa hočejo Mladočehi nadaljevati principijelno opozicijo, morajo vendar priznati, da njih opozicija ni posledica činov sedanje vlade. Vlada bo odkrito in legalno delala za približanje narodov, zlasti na Češkem. Češki poslanci so izrekli tudi gospodarske želje; naj bodo prepričani, da jih bode vlada z največjo dobrohotnostjo in objektivnostjo uvaževala. Takoj še seveda ne morem obljubiti, da jih izpolnim, sicer bi gospode še spravil v zadrego, da bi morali glasovati za proračun.

Govorilo se je tudi o razmerju mladočeške stranke k češkemu namestniku. Namestnik, ki ima velike zasluge za deželo, je vedno sodeloval soglasno z vlado in bo tudi v bodoče tako deloval. Vlada sama je odgovorna za politiko na Češkem.

Vlada je tudi pripravljena ustreči gotovim željam južne Tirolske, v kolikor so utemeljene različnih razmerah mej severom in jugom, da bode dotičnim poslancem omogočen vstop v deželni zbor. To pa se more zgoditi le tako, da ostane jedinstvo dežele nedotaknjena.

Kar se tiče zahtev jugoslovanskih narodov mogel